

Osmanlylara hyýanat eden Şerif Hüseyiniň pajygaly akybeti

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Osmanlylara hyýanat eden Şerif Hüseyiniň pajygaly akybeti

OSMANLYLARA HYÝANAT EDEN ŞERIF HÜSEÝINIŇ PAJYGALY AKYBETI

Şerif Hüseyin. Araňyzda bu ady eşitmedikler az-azdyr. Hawa, edil özi: iňlis imperialistleri bilen dil birikdirip osmanlylary arkasyndan uran, iňlis içalysy Lourens bilen bileleşip osmanly esgerleriniň ganyna galan, arap imperiýasyny gurmagyň we halyf bolmagyň arzuwynda gezen Şerif Hüseyin.

Türkmen aganyň bir sözi bar: «Kapyra jan çekeniň muzdy gara gylyç». Iňlise jan çekip, ömrüniň ahyrynda çilimiň püçegi deýin çola Kipr adasyna zyňylan Şerif Hüseyiniň hakykatdanam oýlandyryjy akybeti bar.

■ Şerif Hüseyiniň ölümi

Osmanly türkmen soltany Abdylhamyt II ilkibaşda-da Şerif Hüseyiniň öwzaýynyň bozukdygyny bilipdir. Soltan oňa hiç haçanam ynam etmändir. Şonuň üçin Şerif Hüseyin we onuň doganlary Stambulda göz astynda saklanypdyr. Olaryň Stambuldaky «myhmançylygy» Soltan Reşat tagta geçýänçä dowam edipdir. «Ittihat we Terakki» jemgyýetiniň goldamagy we zor salmagy netijesinde Şerif Hüseyin şol wagtlar Osmanly döwletiniň düzümindäki Mekgäniň emiri edilip bellenilýär.

Birinji jahan urşy ýyllarynda osmanlylaryň ýeňlip ugrandygyny gören Şerif Hüseyin ýüzüni gäwürlere tarap öwürüpdür. Iňlis içalysy Lourens ony musulmanlaryň halyfy Arabystanyň hökümdary bolmak ýaly howaýy wadalary berip toruna salýar. Iňlisleriň dogany dogana gyrdyryp, özi bir gyrada tomaşa etmek ussatlygy bu gezegem sözüň doly manysynda öz güýjüni görkezýär. Boş

wadalara özüni aldyran akmak arap – Şerif Hüseyin özüne berlen pullaryň, ýaraglaryň, ýörite serişdeleriň hasabyna Osmanly döwletine garşy uruşyp başlaýar.

Hawa, onuň turzan pitnesine üns bereniňe-de degmeýärdi. Sebäbi onuň gohuny başda özünden başga eşidýän ýokdy. Uly-uly arap taýpalary pitnä goşulmak islemändirler we özleriniň Osmanly döwletine wepalydyklaryny mälim edipdirler. Bagdatda we Damaskda birdir-ikidir ownuk-uşak tolgunşyklar diýäýmeseň, başga hiç bir ýerde bulara gulak gabardan bolmandyr. Gozgalaňçylaryň sany zordan baş müňe-de ýetmändir.

Elbetde, iňlisler muny bolşy-bolşy ýaly görkezmediler. Olar giň gerimli propoganda ýöredip, hamala pitnäni bütin Arabystanyň halky aýaga galan ýaly edip görkezdiler. Bu bolsa, osmanly esgerlerini psihologik lapykeçlige we göwnüçökgünlige düşürdi.

Şeýdibem Arabystan elden çykdy. Arabystany iňlisler gaplap aldy. Şerif Hüseyinem wada berlişi ýaly, Mekgede öz emirligini yglan etdi. Emma onuň gumbaýrakdan gurlan «emirligi» uzak dowam etmändir. Ol iňlisleriň başga bir oýnatgysy bolan wahhaby Saud hanedanynyň esaslandyryjysy Abdyleziz ibn Saud tarapyndan agdaryldy. Şerif Hüseyin ýene-de öňki «agalaryna» – iňlislere sygyndy. Iňlisler ony Kipre gaçyrdylar.

Şerif Hüseyiniň «Medine emiri» diýip özüçe bellän ogly Abdyllany-da saud häkimiýeti agdardy. Iňlisler Abdyllany gaçyryp Ammana äkitdiler we ony «Iordaniýanyň patyşasy» diýip yglan etdiler. Häzirki Iordaniýanyň patyşalygynyň tagt wekilleri Abdyllanyň neslindendir. Belli bir wagt geçensoň Şerif Hüseyiniň ogly Abdylla iňlisleriň soňsuz pyrryldaklaryndan bez-bez bolupdyr we olar bilen gatnaşygyny kesmäge synanyşypdyr. Şonuň üçinem ol öldürilipdir. Abdyllanyň ýerine tagta ogly Tallal geçipdir. Kän wagt geçmänkä Tallalyň akly üýtgeýär. Ýagdaý şeýle bolansoň tagtyny ogly Hüseyine goýup, saglygyny bejertmek üçin Stambula gidýär.

Şol ikiarada Fransiýa hem Şerif Hüseyiniň kiçi ogly Faýsaly «Siriýanyň emiri» etjek bolup her ýola baş goşýar. Iňlisler ony Bagdada äkidip «Yragyň patyşasy» yglan edenem bolsalar, yzly-yzyna bolyp geçen agdarylyşyklaryň netijesinde özü-de,

özi bilen bile maşgalasynyň ähli agzasy-da öldürilýär.

■ Boş arzuwlaryň püçege çykyşy

Şerif Hüseyiniň «Beýik Arabystan imperiýasy» we «halyfat» gurmak arzuwyndan häzir bary-ýogy bir çümmük Iordaniýa patyşalygy galdy.

Şerif Hüseyin duzuny iýen döwleti Osmanlynyň arkasyndan pyçaklamagyň öwezini çagalaryny, agtyklaryny, maşgalasyny ýitirip (özem hut hyzmatyny eden iňlisleriň elinden öldürilip) ödedi. Ömrüniň soňky ýyllaryny Kiprde puşmana boglup ýaşady. Emma dana türkmen aganyň ýene bir sözi bar: [b]»Soňky puşman – g*te duşman»[/i] Suw seňrikden agypdy. Indi dünýäniň kartasynda Osmanly diýen döwletiň ady ýokdy. Alty asyrlyk bu şanly döwletiň ýykylmagynda, elbetde, Şerif Hüseyiniňem ýeterlik paýy bardy. Şonuň üçin her näçe eden gabahatlyklaryna puşman etse-de, peýdasy ýokdy.

Demirgazyk Kipr türk respublikasynyň ilkinji Prezidenti Rauf Denktaşyň kakasy Şerif Hüseyiniň Kiprdäki wyždan azabyndan ejir çekýän hasratly günlerine şaýat bolupdyr. Şerif Hüseyin Rauf Denktaşyň kakasynyň ýanyna köp gelýän eken. Merhum Prezident Denktaş şol günleri şeýle gürrüň beripdir:

“Kakam oňa teselli bermek üçin elini öperdi, Şerifem gürrüňe başlardy:

– Ah-hh, men nämeleri etmedim. Näme üçin Osmanla hyýanat etdikkä? Edenimiň jezasyny çekýärim häzir! Raif, hany, aýdyp bersene Stambulda nämeler bolup geçýär?

Kakam maňa-da: «Rauf, gel bári» diýip, görgüliniň elini öpdürerdi. Ol meniň aýama bir altyn teňňe taşlardy».

Şerif Hüseyin 1930-njy ýylda Iordaniýada ogly Abdyllanyň ýanyna gidende aradan çykdy we Ierusalimde jaýlandy.

@ Kitapçylar. Taryhy makalalar